

Shomurod MUSTAFAYEV,

Samarqand davlat universiteti Kattaqo'rg'on dotsenti filiali Pedagogika fanlari doktori (DSc)

E-mail: shomurodmustafayev@mail.ru

Pedagogika fanlari doktori, professor T.Egamberdiyeva taqrizi asosida

MANIFESTATION OF ART-PEDAGOGICAL EFFECT IN THE ACTIVITY OF ARTISTIC CREATIVITY

Annotation

In this article, an art-pedagogical study of artistic creativity within the framework of the "Five Main Initiatives" reveals new, practical tasks of using art pedagogy on a scientific basis in the education of youth, especially students of higher educational institutions, fighting the threat of "mass culture" in the artistic sphere. pedagogical basis among the ideological threats attacking our youth, art criticism from a pedagogical point of view, the essence of "mass culture" as an art threat in the context of modernization of higher education, artistic and pedagogical interpretation of its influence on the education of creativity, culture and spirituality of youth.

Key words: Art pedagogy, "mass culture", ideological threat, modernization, ideological education, artistic creativity, national sophistication, music, national art, globalization, artistic circle.

ПРОЯВЛЕНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННО-ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ЭФФЕКТА В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ТВОРЧЕСТВА

Аннотация

В данной статье арт-педагогическое исследование художественного творчества в рамках «Пяти основных инициатив» раскрывает новые, практические задачи использования арт-педагогики на научной основе в воспитании молодежи, особенно студентов высших учебных заведений, борющихся с угрозы «массовой культуры» на художественно-педагогической основе среди идеологических угроз, атакующих нашу молодежь, искусствоведение угрозы с педагогической точки зрения, сущность «массовой культуры» как арт-угрозы в условиях модернизация высшего образования, художественно-педагогическая интерпретация ее влияния на воспитание творчества, культуры и духовности молодежи.

Ключевые слова: Арт-педагогика, «массовая культура», идеологическая угроза, модернизация, идеологическое образование, художественное творчество, национальная изысканность, музыка, национальное искусство, глобализация, художественный круг.

BADIIY IJOD FAOLIYATIDA ARTPEDAGOGIK SAMARANING NAMOYON BO'LISHI

Annotasiya

Ushbu maqolada Besh muhim tashabbus doirasida badiiy ijodkorlik faoliyatini artpedagogik o'rganish yoshlarni, ayniqsa oliy ta'lim muassasalari talabalari tarbiyasida artpedagogikadan ilmiy asosda foydalanishning yangi, amaliy vazifalari, yoshlarimizga xuruj qilayotgan mafkuraviy tahdidlar qatorida "ommaviy madaniyat" tahdidlariga qarshi artpedagogik asosda kurashish, art-tahdidning pedagogik nuqtayi nazardan o'rganish, oliy ta'limni modernizatsiyalash sharoitida "ommaviy madaniyat"ning art-tahdid sifatidagi mohiyati, uning yoshlarda ijodkorlikni tarbiyalash, madaniyati va ma'naviyatiga ta'sirini artpedagogik talqin qilish haqida fikr yuritiladi.

Kleit so'zlar: Artpedagogika, "ommaviy madaniyat", mafkuraviy tahdid, modernizatsiy, g'oyaviy tarbiya, badiiy ijod, milliy nafosat, musiqa, milliy san'at, globallashuv, badiiy to'garak.

Kirish. Jamiyatning ma'naviy islohoti ma'naviy tarbiyani isloh qilishdan boshlanadi. San'at asarlarini artpedagogik o'rganish yosh avlodni Uzluksiz ma'naviy tarbiya Konsepsiyasi talablari asosida tarbiyalashning keng imkoniyatlarini ochib beradi. Buning natijasida talaba yoshlar ma'naviyatini g'oyaviy-estetik yuksaltirib, buyuk ajdodlar merosiga haqiqiy, asl voris bo'lishlariga xizmat qiluvchi ijtimoiy pedagogik yo'nalishlar amalga oshadi.

O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida "ruhan va aqlan rivojlangan, mustaqil fikrlaydigan Vatanga sodiq, qat'iy hayotiy nuqtayi nazarga ega yoshlarni tarbiyalash"ning ustuvor vazifalari belgilanib, bu borada "ommaviy madaniyat"ning turlariga qarshi kurashish mexanizmlarini rivojlantirish, yoshlarni o'z milliy adabiyoti, madaniyati, san'ati negizida tarbiyalash jarayonini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. [1]

Jahon artpedagogik tizimlari shaxsni rivojlantirishga qaratilgan texnologik jarayonlar, ijtimoiy-madaniy faoliyat

kategoriyalari integratsiyalashuvi asosida muntazam takomillashtirib borilmoqda. Bu esa shaxsni ma'naviy jihatdan tarbiyalash, mafkuraviy sog'lomlashtirish, madaniy turmush tarzini muqobillashtirishga xizmat qilmoqda.

Badiiy ijod bilan shug'ullanar ekan, talabalar o'zlarining badiiy, estetik ehtiyojlarini qondirish bilan bir vaqtda, yoshlarni har tomonlama rivojlangan komil inson sifatida kamolga yetib, iqtidorlarini ro'yobga chiqaradilar. Zero, "professional san'at ham, havaskorlik san'ati ham kishilarni tarbiyalashda umumiy maqsad va vazifalarga ega. Chunki san'at kishilarning quvonch va hayajonlari, ehtiroslarining manbai sifatida ularning hissiyoti, fikri, irodasini ifoda etib, shaxsni ma'naviy va g'oyaviy boyitishga xizmat qiladi". [2]

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan "Besh muhim tashabbus" badiiy faoliyatni "tarbiyalovchi faoliyat"ga aylinishini, buning uchun esa san'at va madaniyatning ma'naviy-ma'rifiy faoliyatdagi ishtirokini kuchaytirish taqozo

qilinmoqda. Bu esa, oliy ta'lim muassasalari ma'naviy-ma'rifiy ishlar tizimida:

Besh muhim tashabbus doirasidagi ishlarni artpedagogik asosga qurish;

milliy g'oyaning badiiy-estetik jozibasini talabalarga tasvirlab, tushuntirib berish;

badiiy jamoalarda talabalarining ijod namunalarini rag'batlantirish;

“ommaviy madaniyat” namunalari illatlarini ko'rsatish, ularning asl maqsad-muddaolarini ilmiy asoslab ko'rsatish;

fahsh va jangari mazmundagi musiqiy, kino, teatr, video, audio mahsulotlar ta'sirini zararsizlantirishga qaratilgan ilmiy-amaliy choralar ko'rish;

oliy ta'lim muassasasi badiiy to'garaklaridagi g'oyaviy tarbiyaviy jarayonni artpedagogik asosda o'rganib borish, mavjud kamchiliklarni bartaraf qila borish talab etiladi.

Badiiy ijod jamoalarida artpedagogik asosga qurilgan g'oyaviy-estetik tarbiya ijodkor yoshlarning xalqaro terrorism, diniy ekstremizm egotsentrizm, “ommaviy madaniyat”, axloqsizlik falsafasi, missionerlik, kosmopolitizm va boshqa ma'naviy tahdidlarga qarshi mafkuraviy immunitetini kuchaytiradi.

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. San'atning tarbiya vositasi sifatidagi o'ziga xos nafis xususiyatlari, mazmun, shakl va tarbiyaviy imkoniyatlari insoniyatni doim qiziqtirib keldi. Bu borada Abu Nasr Forobiy, Al-Xorazmiy, Ibn Sino, shoir va mutafakkirlardan Kaykovus, Abdurahmon Sa'diy, Fitrat, Muhiddin qori Yoqubov, Shokir Sulaymon, Rajabzoda va boshqalar o'z asarlarida qimmatli fikrlarni bayon etganlar.

O'zbekiston pedagog olimlari M.Abdujabbarova, S.Annamuratova, YE.Balabekov, X.Ibragimov, M.Ismoilova, D.Kenjayeva, H.I.Nurmatov, Sh.Olimov, M.Mahmudov, K.Risqulova, M.Maxmudova, U.Mahkamov, O.Musurmonova, S.Nishonova, Sh.Rayemov, S.Romanova, D.Ro'ziyeva, U.Saidov B.Umarov, S.X.Fayzullina, N.Qiyomov, M.Quronov, Q.Quronboyev, S.Yuldasheva, Z.Qosimova, G.Maxmutova, N.Shodiyev, Sh.Qurbonov, A.Hasanov, Q.B.Panjiyev va boshqalarning tadqiqotlarida yoshlarni badiiy, estetik tarbiyalash masalalari tadqiq qilingan.

Milliy qadriyatlar muayyan xalqning asl belgilarini o'zida aks ettiradi. Badiiy ijod faoliyatida artpedagogik samaraning namoyon bo'lishida ana shu qadriyatlarga tayanish zarur. Biroq, amaliyotni o'rganish bu borada artpedagogik kamchiliklar mavjudligini ko'rsatdi. Bu haqda “O'zbekiston faylasuflari” telegram kanalidagi postida (12.08.2020.) Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi Ma'naviy-axloqiy tarbiya boshqarmasi boshlig'i, falsafa fanlari bo'yicha (PhD) fan doktori O.Bazarov shunday dedi: “Umuman, ma'naviy tadbirlar, targ'ibot-tashviqot ishlarida, tan olish kerak, ancha no'noqmiz. Biz yoshlarni chaqirib, “Seni tarbiyalashim, ma'naviyatingni oshirishim kerak. Shuning uchun shu tadbirga kir” deb aytamiz. Kirganidan keyin esa, joniga tekkuncha gapiramiz, uni tanqid qilamiz. Aksariyat hollarda tadbirlarimizning maqsadi nimaga qaratilgani, nimani targ'ib qilish kerakligini ham anglab yetmasdan tadbir o'tkazamiz. Tadbir samaradorligining shartlariga amal qilmaymiz. AQShning Kent Universiteti Fulbrayt dasturi tadqiqotchisi, siyosiy fanlar bo'yicha falsafa doktori Otobek Nayimov, “O'zbekistondagi universitetlarning jozibadorligini oshirish, talabalarining shaxsiy va kasbiy jihatdan yanada yuksalishi uchun oliy ta'lim muassasalarining kampus hayotini jonlantirish nihoyatda muhim masaladir. Amerikadagi universitetlarning kampus hayoti o'ta jo'shqin, qiziqarli va foydali tadbirlarga, qo'shimcha mashg'ulot-u to'garaklarga nihoyatda boydir. Universitet kampuslarida hayot qaynaydi, turli madaniy, professional, sport tadbirlari talabalarining yetuk kadr bo'lib yetishishida katta ahamiyatga

egadir. Albatta, bu o'rinda talabalar o'z-o'zini boshqaruv madaniyati ham rivojlangan bo'lishi lozim. Bizning universitetlardagi kampus hayoti esa o'ta formal va zerikarli bo'lib, talabalar asosan “faqatgina darsga kelishadi va darsdan so'ng uy-uyulariga ravona bo'lishadi”, mavjud ayrim tadbirlar ham, afsuski, aksariyat hollarda rasmiyatchilik xususiyatiga ega bo'lib qolmoqda” deydi. [3]

Talabalarni badiiy ijodkorligini tarbiyalash, avvalo, ularning shaxsiy, amaldagi fazilatlarida namoyon bo'lishiga erishishni ko'zda tutadi. Bilim, ko'nikma va malakalar o'z-o'zidan emas, talabalarining mustaqil ijodiy faoliyati, hayot tajribasi, bilimi asosida vujudga keladi, shakllanadi. Havaskor talabalarining e'tiqod va dunyoqarashi ularning to'garak mashg'ulotlaridan olgan badiiy-estetik bilimlar asosida shakllanadilar.

Tadqiqot metodologiyasi. Besh muhim tashabbus doirasida badiiy to'garaklar faoliyatini artpedagogik o'rganish yoshlarni, ayniqsa, bo'lajak ziyolilar – oliy ta'lim muassasalari talabalarini tarbiyasida artpedagogikadan ilmiy asosda foydalanishning yangi, amaliy vazifalarini belgilab berdi. Zero, shu paytgacha yoshlarimizga xuruj qilayotgan mafkuraviy tahdidlar qatorida “ommaviy madaniyat” tahdidi tarkibida musiqi, raqs, dizayn yetakchilik qilsa-da, ularga qarshi artpedagogik asosda kurashish vazifasi qayd qilinmagan va ma'naviy-axloqiy tarbiya rejalarida belgilanmagan. Ushbu art-tahdidning pedagogik nuqtayi nazardan o'rganilmaganligi, to'g'ridan to'g'ri talaba yoshlarning g'oyaviy-estetik dunyoqarashiga qaratilganligi sababli oliy ta'limni modernizatsiyalash sharoitida “ommaviy madaniyat”ning art-tahdid sifatidagi mohiyati, uning yoshlarda ijodkorlikni tarbiyalash, madaniyati va ma'naviyatiga ta'sirini artpedagogik talqin qilish tadqiqotimizning vazifalaridan biri sifatida belgilab olindi.

O'tkazilgan so'rovlar shuni ko'rsatdiki, badiiy havaskorlik to'garaklari a'zolari respublika oliy ta'lim muassasalari badiiy to'garaklari orasida o'tkazilgan “Ilhom” talabalar teatr festivali, Respublika “O'zbekiston – Vatanim manim” qo'shiq bayrami, Respublika “Xazina” folklor badiiy havaskorlik to'garaklari tanlovlari, Respublika “Barhayot an'analar” talabalar folklor ko'rik-tanlovi, Respublika “Bunyodkor talaba” tanlovi doirasida o'tkazilgan ma'naviy-ma'rifiy ishlar dasturlarida hamda an'anaviy “Universitet (institut) bahori”da, “Egali yurt erkini bermas!” shiori ostida yoshlar bilan o'tkazilgan ijodiy uchrashuvlarda, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarda, turli konsert dasturlarida chiqishlar qilmoqdalar.

Bugungi globallashuv sharoitida barcha sohaldagi kabi talabalar g'oyaviy-estetik tarbiyasida ham zamonaviy axborot texnologiyalaridan unumli foydalanish taqozo etilmoqda. Ushbu zaruratdan kelib chiqqan holda, 2021 yil fevral oyida “Telegram” messenjerida “Guldasta” badiiy havaskorlik to'garaklari a'zolarining “Guldasta” muloqot forum kanali tashkil etilgan edi. Unda yoshlarning badiiy, g'oyaviy qarashlarini virtual pedagogik o'rganish maqsadi ko'zda tutildi. Ya'ni, mashhur kishilarning san'at haqidagi aforizmlari, hikmatli fikrlari, qarashlarini o'rtaga tashlab, ularga badiiy to'garaklar a'zolarining munosabatlari o'rganildi. Keyinchalik 2022 yilga kelib, “Sakkizinchi nota” telegram bot kanaliga aylantirildi. Botning ijtimoiy-pedagogik doirasini kengaytirish maqsadida san'atsevarlar doirasi kengaytirildi. Kanalni nega “Sakkizinchi nota” deb nomladik? Nota yozuvi yoki notatsiya — musiqi tovushlarining balandligi, uzunligi va boshqa xususiyatlarini ifodalovchi belgi (nota)lardan iborat yozuv usulidir. Nota -musiqi asarining yozuv ifodasi. Odatda, yettita musiqiy nota bo'ladi. Musiqi sehriga jo'r bo'lib kuylaydigan sakkizinchi nota - majoziy ma'noda tinglovchining qalbidir. Sakkizinchi nota ijodkorlariga mumtoz ashulalarimiz, kuy-qo'shiqlarimizdan, shuningdek, jahon klassikasining nodir asarlaridan havola etib

boramildi. Shu tariqa bot aholi, yoshlar orasida milliy musiqiy ma'rifat subyektiga aylandi. Boshqacha qilib aytganda, mumtoz musiqiy madaniyatni targ'ib qiluvchi, "ommaviy madaniyat"ning kirdikorlariga qarshi kurashuvchi, virtual minbarga aylandi. Aholi, yoshlarni o'z kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishga o'rgatildi.

Botda O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligining "Uydagi yulduzlar" tanlovi e'lon qiladi. Tanlov shartlari sifatida yoshlarga karantin davrida uyda ijod qilish va ijod namunalari tasvirga olib, ijod namunalari madaniyat vazirligining @mvforbot botiga yuborish tavsiya etildi. Tanlov yo'nalishlari bo'yicha:

1. "Eng yaxshi cholg'u ijrochisi"
2. "Eng yaxshi xonanda" (maqom, baxshi, estrada va opera)
3. "Eng yaxshi raqs ijrochisi"
4. "Eng yaxshi rassom"
5. "Eng yaxshi hunarmand" nominatsiyalari e'lon qilindi.

Botga atoqli san'atkorlarning mumtoz qo'shiqlarimizga bergan sharhlari berib borildi. Masalan, Navoiy g'azali bilan aytiladigan Xorazm xalq mumtoz musiqi yo'llaridan Chapandozi Suvoraga marhum O'zbekiston xalq hofizi M.Tojiboyevning sharhini keltiramiz:

Meni men istagan o'z suhbatig'a arjumand etmas,
Meni istar kishini suhbatin ko'nglum pisand etmas.

Men doim suhbatini izlab yuruvchi kishilarim meni o'z suhbatlarig'a aziz deb bilmaydilar. Meni suhbatimni orzu qiluvchilarni esa, ko'nglim pisand qilmaydi.

Ne bahra topqamen ondinki, mendin istagay bahra,
Chu ulkim, bahre ondin tilarmen, bahramand etmas.

Mening o'zimdan bahra topmoqchi bo'lganlardan, men qanday qilib bahra topay. Xuddi men bahr topmoqchi bo'lganlarim meni bahramand etmaganlaridek, men ham mendan bahra istovchilarni bahramand etolmayman.

Netay huri pari bazminkim, qatlim yo hayotimga,
Ayon ul zahr chashm aylab, nihon bu no'shxand etmas.

Parilar, hurlar bazmini nima qilaman, o'tmishim yoki hayotimga ulardan yo zahar, yoxud bir shirinlik oshkor yo nihon yetmaydi.

Kerakmas oy-ila kun shaklikim husnu malohatdin
Ichim ul chok-chok etmas, tanim bu band-band etmas.

Menga oyu-kun shaklidagi malohatu husn egalari kerak emas. Ulardan ichim chok-chok, tanim band-band bo'lmaydi.

Kerak o'z chobuki qotilvashi Majnunshiorimkim,
Buzug' ko'nglumdin o'zga yerda javloni samand etmas.

Menga buzug' ko'nglum uzra javlon urguvchi Majnunshior qotilvash, chavandoz hayoliy yorim bo'lsa bo'ldi.

Ko'ngul uz charxi zolidin, firibin yemakim oxir,
Ajal sarrishtasidin o'zga bo'yingga kamand etmas.

Bu ayyor bevafo dunyoga mahliyo bo'lma, undan ko'nglungni o'z, oxirida ajal sirtmog'ini bo'yingga solishdan boshqasiga yaramaydi.

Ul oy o'tlug' yuzin ochsa Navoiy tegmasin deb ko'z,
Muhabbat tuxmidin o'zga ul o't uzra sipand etmas.

Agar ul oy yuzli sanam utlug' yuzin ochadigan bo'lsa, Navoiy o'z muxabbati daraxtining urug'laridan o'zga isiriqni ko'z tegmasligi uchun ishlatmaydi.

Lug'at:

Arjumand - aziz;

No'shhand - sipqorish, ichish;

Chobuki qotilvash - qotilga o'xshash chavandoz;

Samand - sariq ot (olovrang ot);

Kamand - hayvon ovlashda ishlatiladigan sirtmoq;

Sipand - isiriq.

Ushbu jarayonda talabalar nafaqat badiiy ijodkorlikning obyekti, balki subyektiga aylangandagina bu hamkorlikning yuqori samaradorligiga erishish mumkinligi namoyon bo'ldi.

Tahlil va natijalar. Talabalarda "ommaviy madaniyat" va axloqsizlik falsafasi mafkuralariga qarshi immunitetni shakllantirishda jamoatchilik fikri muhim o'rin egallaydi, chunki u talabalar jamoalaridagi munosabatlarga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Masalan, jamoaviy muhokamaning mavzusi ehtiyojlar meyorining shakllanishi, kiyinish madaniyati, o'z bo'sh vaqtini behuda sarflash, ma'naviy darajasini qashshoqlantirishni tanqid qilish masalalari bo'lishi mumkin. Bunday turdagi masalalarni muhokama qilish, odatda, yoshlarni yot ta'sirlarni jamoaviy tahlil qilish va baholash jarayoniga qiziqtiradi" [4]

Artpedagogik jarayon subyekt va obyektning o'zaro hamkor munosabatlarining hosilasi sifatida o'z badiiy va pedagogik natijalariga ega bo'ladi. Bunda ta'lim va tarbiya jarayonlarida subyekt, ya'ni Ustoz - shogirdga, professor-o'qituvchi - talabaga biror ijodiy g'oya, mavzuni tushuntirish, suhbat, mashq, uqtirish, ijro qilib ko'rsatish, ishontirish, inontirish, rag'batlantirish metodlarini qo'llash orqali ko'chiradi. Natijada, ustoz istagan mazmun, obraz talabashogirdning badiiy tafakkuri predmetiga aylanadi, uning badiiy obrazlari galereyasiga ko'chadi, ijodiy mashq, xatti-harakatlarida, xulqida namoyon bo'la boradi. Bu yerda artpedagogikaning vazifasi, funksiyasi, imkoniyatlari nimalarda namoyon bo'ladi?

Masala shundaki, agarda artpedagogika ishtirok etmasa, yuqoridagi badiiy ta'lim-tarbiya jarayonlarida asosan ratsional tushuntirish, ishontirish jarayonlari kechadi, ya'ni, o'qituvchi ustoz shogirdga biror ratsional mohiyatga ega vazifa, misol, masalani taklif etadi, shogird, o'quvchi buni qabul qiladi, tahlil qiladi, tushunmagan o'rinlarida savol beradi, qiyoslaydi va buning natijasida, o'quvchida bilim, ko'nikma, malaka yoki kompetensiyalar paydo bo'ladi. Demak, jarayon tushuntirish va tushunish orqali, tushuntirayotganda tinglovchida paydo bo'layotgan savollarga javob berish orqali kechadi. Artpedagogikaning faqat uning o'zigagina xos xususiyati, imkoniyatlari shundan iboratki, unda inontirish metodini qo'llash imkoniyati bor.

Xulosa va takliflar. Dunyo mamlakatlarida oliy ta'lim modernizatsiyalashuvi tajribalarini o'rganish ushbu jarayonlarning besh yondashuvi (dixotomik, sivilizatsiyaviy, instrumental, mental va tarixiy) jihatlarni hisobga olishni va badiiy ijodkorlikning manbai, harakatga keltiruvchi kuchi nuqtai nazaridan qaralganda uning organik va noorganik shakllarini ko'zda tutishni talab qiladi.

San'at va pedagogikaning tarbiyaviy integratsiyasini amalga oshirish oliy ta'lim modernizatsiyasining artpedagogik tashkiliy asosini tashkil qiladi. Bugungi kunda ijtimoiy artpedagogik pedagogik vazifalar sifatida jamiyatda sog'lom ijtimoiy-ma'naviy muhitni shakllantirishda san'at vositalaridan foydalanishni joriy qilish, o'zbek xalqining boy tarixiy, ilmiy, badiiy, madaniy-ma'rifiy va axloqiy merosi bilan bir qatorda milliy madaniyat va san'at namunalari har bir fuqaroning badiiy-estetik mulkiga aylantirish, milliy san'atni anglatish maqsadini ustuvor yo'nalish sifatida amalga oshirish, san'at vositasida milliy g'oyani xalqning ruhiy va ma'naviy kuch-qudrat manbaiga aylantirish hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Oliy ta'lim muassasalarida "Besh muhim tashabbus" doirasida amalga oshiriladigan artpedagogik jarayonlar "Uzluksiz ma'naviy tarbiya Konsepsiyasi" asosida talaba yoshlarda Vatanga sadoqat, tadbirkorlik, irodalilik, mafkura-viy immunitet, mehr-oqibatlilik, mas'uliyatlilik, bag'rikenglik, huquqiy madaniyat, innovatsion fikrlash, mehnatsevarlik kabi muhim fazilatlar, ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirishning to'rtinchi bosqichini samarali amalga oshirishga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 2017 yil 20 aprel, PQ-2909-son Qarori.
2. Теплов Б. М. Психологические вопросы художественного воспитания // Известия АПН РСФСР. -1947. -№ 11. -С. 7-13.
3. Nayimov O. Uzbekistonda oliy ta'lim. Ilmiy, ukuv uslubiy, tahliliy jurnal. 2023. 15-18 b.
4. Quranboyev Q. Q. Talabalar ma'naviy ijtimoiy faolliklarini rivojlantirishning pedagogik asoslari: Ped. fan. nomz. ...diss. – T. 1998. –241 b.